

Boekbesprekingen

76

Leven met het water in de IJsseldelta

Wim Coster, *Leven met het water in de IJsseldelta. Een waterschapsgeschiedenis*. IJsselacademie, Kampen 2002 (publicatie nr. 158), ISBN 90-6697-146-0, 160 blz., €16,50.

Frits David Zeiler

De IJsseldelta tussen Zwolle en Kampen is landschappelijk zeer gevarieerd. Er liggen rivierduinen naast terpen, veennederzettingen naast verlande rivierarmen en er is zelfs een echte, diep gelegen droogmakerij. Waterstaatkundig gezien heeft dit een bont geheel opgeleverd aan corporaties, die zich ten doel stelden om het binnenwater te laten afvloeien en het buitenwater tegen te houden. Tot ver in de twintigste eeuw vond men er bepalende veenontginningen, bekade op- en aanslibbingen, een door een groep buurschappen onderhouden uitwateringslus, een dijkwaterschap alsmede een stad waar men de vloedplanken na het aanbrengen met mest waterdicht placht te maken. Pas in 1970 werden deze verschillende bestuursvormen ondergebracht in één uniform lichaam, het Waterschap IJsseldelta. Een nieuwe samenvoeging met enkele andere corporaties tot Groot Salland in 1997 was aanleiding om de archieven van IJsseldelta en zijn voorgangers over te brengen naar het gemeentearchief Kampen. De inventarisatie van deze papieren nalatenschap leidde niet alleen tot een bruikbare toegang voor onderzoekers, maar ook tot een overzichtsgeschiedenis in boekvorm.

Dat een inventarisator tevens de auteur van een boek wordt, kan in beginsel als een voordeel worden beschouwd. Hij immers heeft alle stukken in handen gehad en zal dus vele belangwekkende details zijn tegengekomen, hij zal oog hebben gekregen voor het specifieke karakter van elk van de oude corporaties en hij is in staat om tegelijkertijd de ontwikkelingen in de waterstaatstaak en vooral ook het moderniseringsproces daarin te overzien. In dat opzicht is ook het werk van Wim Coster niet voor niets geweest. Hij raakt aan veel interessante zaken en heeft in het algemeen een vlotte pen. Toch valt zijn verslag op een aantal punten tegen. Het is allereerst nogal onevenwichtig, en dat is niet alleen maar een gevolg van de ongelijksoortigheid van het bewaard gebleven materiaal. De auteur heeft gekozen voor een opzet om ieder gebiedje afzonderlijk en naar zijn eigen aard te beschrijven, waardoor herhalingen onvermijdelijk zijn maar dwarsverbanden nauwelijks worden aangegeven. Zo wordt er geen relatie gelegd tussen de polder Broeken en Maten en de stad Kampen als 'waterschap', terwijl een deel van diezelfde polder eigendom is van de stad. Eén belangrijk deel van de regio (Mastenbroek) behandelt de auteur niet en zijn reden daarvoor is, dat dit al eerder onderwerp is geweest van een uitgebreide geschiedschrijving. Dat moge waar zijn, maar het lijkt toch een beetje op een geschiedenis van Amsterdam zonder de Kalverstraat te behandelen, omdat daarover óók wel eens een boek is verschenen.

Op grond van het archiefmateriaal ligt de nadruk voor Coster vanzelfsprekend op de negentiende en twintigste eeuw. Een korte schets van de daaraan voorafgaande ontwikkelingen had evenwel het inzicht in de lokale verschillen én in de regionale samenhang versterkt. Waar de oudere geschiedenis tóch ter

sprake komt, worden soms vreemde keuzes gemaakt. Zo mist de schrijver de oudst overgeleverde waterstaatsregeling (het Sint-Nicolaasbroek, later Broeken en Maten, onder Kampen, 1284) en haalt hij het ontstaan van twee landschappelijk en waterstaatkundig sterk verschillende gebieden door elkaar (Kampereiland, 1363, en Mastenbroek, 1364/1390). Verder is de terminologie niet eenduidig. Pas in de loop van het boek wordt het de lezer duidelijk, dat met ‘waterschap’ een volgens de negentiende-eeuwse norm *gereglementeerd* waterschap wordt bedoeld, als gevolg waarvan de term ‘polder’ soms in de geografische, soms in de bestuurlijk-organisatorische zin wordt gebruikt.

Bij de ingewikkelde geografische structuur wordt een goed overzichtskaartje node gemist; de nu opgenomen, min of meer historische kaartjes zijn onduidelijk of verwarrend verouderd. Iemand die het gebied niet kent, komt er op deze manier niet goed uit. De vormgeving is (zeker in de belettering en de wat geforceerde ‘waterige’ achtergronden en randfiguren) te weinig dienend. Het illustratiemateriaal is niet altijd even adequaat en soms zelfs misleidend. Het is natuurlijk aardig om af en toe een fraai negentiende-eeuws briefhoofd van een leverancier te gebruiken, maar men moet dit niet opblazen tot een quasi-topografische prent. Hotel des Pays-Bas te Kampen oogt op die manier bijna als het Paleis op de Dam! Daarbij is het bijvoorbeeld jammer dat van de vele curieuze molentjes die in die tijd in de omgeving hebben gestaan, en waarvan vele foto’s bekend zijn, er niet één is afgebeeld. Tenslotte zou bij het grote aantal in de tekst genoemde namen een persoonsindex handig zijn geweest, al was het alleen maar om het prosopografisch onderzoek te vergemakkelijken. Juist in het moderniseringsproces is het interessant om de rationele en persoonlijke (vaak conservatieve) afwegingen van de verschillende actoren met elkaar te confronteren. Nu blijft het bij een enkele anekdote over een weerspannige landeigenaar of een al te voortvarende bestuurder.

Resumerend kan gezegd worden, dat het werk van Wim Coster veel aanknopingspunten biedt voor nader onderzoek, maar dat men naast het publieksboek ook zijn inventarissen zal moeten hanteren. En die zijn uiteraard samengesteld volgens de regelen der archiveringskunst, zodat men in ieder geval kan beschikken over een goede toegang tot een boeiende regionale waterstaatsgeschiedenis.